

ዳኞች፡- ብርሀኑ አመነው

ተሾመ ሸፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሀኑ መንግስቱ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች- ወ/ሮ ጦይባ እንድረስ

ተጠሪ- ወ/ሮ መሠረት አበበ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርዱ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ አንድ የፍትሐብሔር ጉዳይ በክርክር ሂደት ላይ እያለ የእግድ ትዕዛዝ የተሰጠበትን ተሽከርካሪ ከተከሳሽ በግዥ ይገፍ ባለሀብት የሆኑት ነው። በሚል ምክንያት የሚቀርብ የእግድ ይነሳልኝ አቤቱታ ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችልበትን አግባብ የሚመለከት ነው።

የጉዳዩም አመጣጥ ሲታይ የአሁን አመልካች በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በዚህ ችሎት የክርክሩ ተካፋይ ባልሆኑት ወ/ሮ ዳግማዊት ጌታቸው ላይ ያቀረቡት ክስ በሂደት ላይ እያለ የሰሌዳ ቁጥሩ ኢት 03-91811 የሆነ ጣሊያን አይቪኮ ተሽከርካሪ ታግዶ እንዲቆይ በፍርድ ቤቱ ታሟቀ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ተጠሪ በቀን 07/03/2013 ዓ.ም በተጻፈ አቤቱታ ሰኔ 03 ቀን 2011 ዓ.ም በተጻፈ የውል ስምምነት እግድ የተሰጠበት ተሽከርካሪ የጋራ ባለሀብት ከሆኑት ከስር ተከሳሽ እና አቶ ሰለሞን ሰመረ ከተባሉት ግለሰብ በብር 700,000.00 ገዝቼ ውሉ በተደረገበት ቀን ብር 400,000.00 ከፍቶ ቀሪውንም ክፍያ በኋላ ላይ ከፍቶ ንብረቱን በእጅ አድርጌ እየተጠቀምኩበት በመሆኑ ፍርድ ቤቱ የሰጠው የእግድ ትዕዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁ. 158 መሠረት እንዲነሳ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል።

አመልካች በበኩላቸው በቀን 11/03/2013 ዓ.ም ጽፈው ለፍርድ ቤቱ በሰጡት አስተያየት ተሽከርካሪው የታገደው በአፈፃፀም ተይዞ እንጂ የክርክሩ መነሻ ባለመሆኑ አቤቱታው መቅረብ ያለበት በፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁ. 418 መሠረት እንጂ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁ. 158 መሠረት መሆን አልነበረበትም፤ የቀረበው የሽያጭ ውልም በሰነዶች ማረጋገጫ ጽ/ቤት ያልተመዘገበ ሲሆን ንብረቱን በእጅ ማድረግ ብቻውን በቂ አይደለም፤ የንብረት ባለቤትነት የሚረጋገጠው በተመዘገበ የሽያጭ ውል እና ስመ ንብረቱ ተሠርዞ በገዢ

ስም ሲተላለፍ ብቻ በመሆኑ የቀረበው የእግድ ይነሳልኝ ጥያቄ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

አቤቱታው የቀረበለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም በተጠሪ እና የተሸከርካሪው ባለንብረት በነበሩት ግለሰቦች መካከል የሽያጭ ውል ስለመኖሩ ባልተካደበት በአዋጅ ቁጥር 681/2002 መሠረት የስም ምዝገባ ባለመደረጉ ብቻ በሽያጭ ውል የተገኘውን የባለቤትነት መብት የሚያሳጣበት የህግ መሠረት የለም በማለት የሰጠውን የእግድ ትዕዛዝ አንስቶታል። በዚህ ውሳኔ ቅር የተሰኙት አመልካች ይግባኛቸውን ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረቡ ቢሆንም ይግባኙ ተሠርዞባቸዋል። ለዚህ ፍርድ መነሻ የሆነው የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች በቀን 13/05/2013 ዓ.ም በተፃፈ ስድስት ገጽ የሰበር አቤቱታ በስር ፍርድ ቤቶች ተፈፅመዋል ያሏቸውን ስህተቶች በመዘርዘር በዚህ ችሎት እንዲታረሙላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል። የአቤቱታው ይዘትም በአጭሩ የስር ፍርድ ቤቶች ተጠሪ ተሸከርካሪው የእሳቸው ስለመሆኑ ያቀረቡት ማስረጃ ሳይኖር እግዱ እንዲነሳ የሰጡት ውሳኔ የህግ እና የማስረጃ መሠረት የሌለው በመሆኑ፤ በተጠሪ እና በተሸከርካሪው ባለንብረቶች መካከል የተደረገ የሽያጭ ውል የሌለ እና በማስረጃነት የቀረበውም ሀሰተኛ በመሆኑ፤ ተጠሪ ታግዶብኛል በማለት የሰሌዳ ቁጥሩን የጠቀሱት ተሸከርካሪ እና እኔ ያሳገድኩት ተሸከርካሪ የሰሌዳ ቁጥር የተለያየ በመሆኑ ባሳሳገድኩት ተሸከርካሪ ላይ የእግድ አቤቱታ ይነሳልኝ በማለት አቤቱታ ሊቀርብ አይገባም ሲል ያቀረብኩት ክርክር ያለበቂ ምክንያት መታለፉ መሠረታዊ የህግ ስህተት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

ጉዳዩ በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ የሽያጭ ውል ስለመኖሩ በሻጮች እና በተጠሪ አልተካደም በሚል ምክንያት የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ እንዲነሳ የመወሰኑ አግባብነት ይህ ሰበር ችሎት በመዝገብ ቁጥር 24693 ከሰጠው አስገዳጅ የህግ ትርጉም አንፃር መጣራት አለበት ተብሎ ስለታመነበት ለዚህ ሰበር ችሎት ቀርቧል። በዚህም መሠረት ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት ጥሪ ተደርጎላቸው በቀን 10/06/2013 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት መልስ ተሸከርካሪውን መግዛቱን የሚያሳይ የሽያጭ ውል ሰነድ ካቀረብኩ፤ ሻጮችም የሸጡ መሆናቸውን ካረጋገጡ፤ እንዲሁም የሽያጭ ገንዘቡን ለሻጮች ስለመክፈል ያቀረብኩት ማስረጃ የተሸከርካሪው ባለቤት መሆኔን ለማረጋገጥ በቂ በመሆኑ የአመልካች አቤቱታ ውድቅ ተደርጎ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል። አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኝ ክርክር ይዘት አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከላይ የተገለፀውን ሲመስል ይህ ችሎትም ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነውን ብይን ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል።

ክርክር ሂደት መገንዘብ የተቻለው የአሁን አመልካች በስር ፍርድ ቤት ተከላኝ በሆኑት ወ/ሮ ዳግማዊት ጌታቸው በተባሉት ግለሰብ ላይ ያቀረቡት ክስ ከፎክ ጋር የተያያዘ ዕዳን የሚመለከት እንጂ ለክርክር መነሻ የሆነውን ተሽከርካሪ የሚመለከት አለመሆኑን እና ጉዳዩ በሂደት ላይ እያለ ተሽከርካሪው እንዲከበር የተደረገው ለፍርድ ማስፈጸሚያ እንዲወልድ ታስቦ መሆኑን ነው። ይህም እግዱ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 151 መሠረት የሚሰጥ ዓይነት ይዘት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ነው። በዚህ መልኩ የሚሰጥ የንብረት ማስከበር ትዕዛዝ ሊነሳ ስለሚችልበት አግባብ የሚደነገገው የህጉ አንቀጽ 153(3) ድንጋጌ ከፍርድ በፊት በተያዘ ወይም በተከበረ ንብረት ላይ መብት አለኝ የሚለው ሦስተኛ ወገን መብት ያለው መሆኑ የሚመረመረው በፍርድ አፈፃፀም ላይ ያለው ንብረት የሦስተኛ ወገን መብት ያለበት መሆኑ በሚመረመርበት ዓይነትና ሁኔታ መሆን እንዳለበት ያስገነዝባል። ይህም ማለት ክርክር ስለሚመለከተው ሳይሆን በሌላ ክርክር ምክንያት ከፍርድ በፊት በሚሰጥ ትዕዛዝ በተከበረ ወይም በተያዘ ንብረት ላይ መብት አለኝ የሚል ሦስተኛ ወገን መብቱን የሚያስከብረው በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 418 እና ተከታዮቹ ላይ በተመለከተው አግባብ መሆን አለበት ማለት ነው። የህጉ አንቀጽ 158 ድንጋጌ ለክርክር መነሻ የሆነው ንብረት ወይም ለክርክር መነሻ ከሆነው ጉዳይ ጋር ተያያዥነት ያለው ንብረት ከፍርድ በፊት በአንቀጽ 154 እና 155 መሠረት የታገደ ሲሆን ተፈፃሚ የሚሆን ድንጋጌ እንጂ ለተያዘው ጉዳይ ዓይነት ማለትም በሌላ ክርክር ምክንያት ከፍርድ በፊት ስለተከበረ ንብረት የሚመለከት ባለመሆኑ ለተያዘው ጉዳይ ተፈፃሚነት የለውም። ስለሆነም ጉዳዩን ከዚህ አንፃር ማየት ሲገባው የስር የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ንብረቱ የተከበረው ከፍርድ በፊት እንጂ በአፈፃፀም ምክንያት አይደለም በሚል ምክንያት አመልካች በዚህ ረገድ ያቀረበውን ክርክር ወድቅ በማድረግ በህጉ አንቀጽ 158 መሠረት መቅረቡ በአግባቡ ነው በማለት የደረሰበት ድምዳሜ መታረም ያለበት ሆኖ ተገኝቷል።

ወደ ዋናው የክርክር ነጥብ ስንመለስ፣ ከፍ ሲል እንደተመለከተው፣ ተጠሪ ላቀረቡት የእግድ ይነሳልኝ ጥያቄ መሠረት ያደረጉት ተሽከርካሪውን ገዝተው ተረክበው እየተጠቀሙበት የሚገኙ መሆኑን ሲሆን፣ ይህም የተጠሪ አቤቱታ ተሽከርካሪው የግሌ እንጂ የስር ተከላኝ አይደለም የሚል ይዘት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ነው። አመልካች ማሳገጫቸውን ሳይክዱ እግዱ ተጠሪ በአቤቱታው ላይ የጠቀሱትን ተሽከርካሪ አይመለከትም በማለት ነገር ግን የትኛውን ተሽከርካሪ እንዳሳገዱ ለይተው ሳይገልጹ በደፈናው የሚያቀርቡት ክርክር ተቀባይነት ያለው አይደለም። ይልቁንም እግድ የተሰጠበት ተሽከርካሪ ተጠሪ በአቤቱታቸው የጠቀሱት ስለመሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ እልባት ለመስጠት መያዝ የሚገባው ጭብጥ ተጠሪ በተሽከርካሪው ላይ መብት ያላቸው መሆኑን የሚያሳይ በህግ አግባብነት ያለውን ማስረጃ ያቀረቡ መሆን አለመሆኑ ነው።

በዚህም መሠረት ተጠሪ ለመቃወም አቤቱታቸው ምክንያት የሆነውን ተሽከርካሪ ክስር ተከላኝ እና ከባለቤታቸው መግዛታቸውንና ተሽከርካሪውን ተረክበው እየተጠቀሙበት የሚገኙ መሆኑን እንጂ

የተሽከርካሪው ስም ሀብት በስማቸው የተዛወረ ስለመሆኑ ያቀረቡት ክርክር የለም። አንድን ንብረት አስመልክቶ የሚደረግ የሽያጭ ወል የንብረቱን ባለቤትነት ወደ ገዥው ለማስተላለፍ የሚደረግ ወል ነው (የፍትህ-ሐብሔር ህጉ አንቀጽ 2266 ይመለከቷል)። ይህንን ንብረትን በወል የገዛ ሰው የንብረቱ ባለቤት ሊሆን የሚችለው እና የንብረት ባለቤትነት መብት በሚሰጠው መብት ተጠቃሚ ሊሆን የሚችለው ንብረቱ በወሉ መሠረት የተፈጸመ ሲሆን ማለትም የንብረት ባለቤትነት መብቱ በህግ አግባብ የተላለፈለት መሆኑ ሲረጋገጥ ብቻ መሆኑንም መገንዘብ ያስፈልጋል። ስለ ወል መፈጸም በሚል ርዕስ በፍትህ ሐብሔር ህጉ አንቀጽ 2273 እና ተከታዮቹ ላይ የተመለከቱት ድንጋጌዎችም ይህንን የሚያስገነዝቡ ናቸው። ይህም ማለት አንድን ንብረት መግዛት ብቻውን በንብረቱ ላይ የባለቤትነት መብትን አያጎናጽፍም፤ የባለቤትነት መብት የሚተላለፈው ወይም ገዥው በገዛው ንብረት ላይ ባለመብት የሚሆነው ንብረቱን በወሉ መሠረት በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መንገድ በእጁ ሲያደርግ ነው። ስለሆነም በወል የገዛሁት ንብረት የባለቤትነት መብቱ ከሻጭ ወደ እኔ ተላልፎልኛል የሚል ክርክር የሚያቀርብ ገዥ በእርግጥም በህግ አግባብ ይህ መብቱ የተላለፈለት መሆኑን የማስረዳት ኃላፊነት ይኖርበታል። በመሆኑም በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ የሚከራከሩት በሽያጭ ወሉ መሠረት ለክርክሩ መነሻ በሆነው ተሽከርካሪ ላይ የባለቤትነት መብት አግኝቻለሁ በማለት በመሆኑ ተሽከርካሪው በህግ አግባብ ከሻጮች የተላለፈላቸው መሆኑን የማስረዳት ግዴታ አለባቸው።

በዚህ አግባብ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ተሽከርካሪ ከሻጮች ወደ ተጠሪ የተላለፈ መሆን አለመሆኑን ወይም ተጠሪ በእርግጥም የተሽከርካሪው ባለቤት መሆን አለመሆናቸውን በመወሰን ረገድ አንድ ንብረት ከሻጩ ወደ ገዥው በህግ አግባብ ተላልፏል የሚባለው መቼ ነው? የሚለውን ጭብጥ መመርመር ያስፈልጋል። የፍትህ-ሐብሔር ህጉ የንብረት ባለቤትነት የሚተላለፍበትን ሁኔታ በአንቀጽ 1184 እና ተከታዮቹ ላይ ይደነግጋል። ከእነዚህ ድንጋጌዎች ለተያዘው ጉዳይ አግባብነት ያለው በአንቀጽ 1186 ላይ የተመለከተው ሲሆን፤ ይህ አንቀጽ የሚንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነት የሚተላለፍበትን ሁኔታ የሚደነግግ ሲሆን በዚህ ድንጋጌ መሠረት ልዩ ተንቀሳቃሽ ንብረቶችን የሚመለከቱ ህጎች እንደተጠበቁ ሆነው፤ አንድ ሰው የሚንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነት ተላልፎለታል ማለት የሚቻለው ንብረቱን በእጁ ማድረግ ሲረጋገጥ ነው። ይህም ማለት ልዩ ተንቀሳቃሽ ንብረት ባለቤትነት ከአንድ ወደ ሌላ ሰው ተላልፏል ሊባል የሚችልበት ሁኔታ በህግ በተለይ የተመለከተ እንደሆነ፤ ንብረቱ ተላልፏል ሊባል የሚችለው ስለጉዳዩ በሚደነግገው ህግ በተመለከተው መሠረት መሆኑ ሲረጋገጥ መሆኑን ነው።

የተያዘው ጉዳይ ተሽከርካሪን የሚመለከት ነው። የተሽከርካሪ መለያ፣ መመርመሪያና መመዘገቢያ አዋጅ ቁጥር 681/2002 አንቀጽ 4 የተሽከርካሪ ባለንብረት የባለንብረት መታወቂያ (ሊብሬ) መያዝ ግዴታ መሆኑን ይደነግጋል። ስለሆነም ተሽከርካሪን አስመልክቶ በተደረገ ወል የተሽከርካሪው ባለንብረትነት ከሻጩ ወደ ገዥው ተላልፏል ወይም ገዥ በወሉ መሠረት ተረክቧል ማለት የሚቻለው ከላይ በተጠቀሰው አዋጅ አንቀጽ 6 እና 7 ላይ በተዘረጋው ስርዓት መሠረት የመኪናው ባለቤት መሆኑ

ተረጋግጦ የባለቤትነት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት በስሙ የተሰጠው መሆኑ ሲረጋገጥ ነው። አዋጁ ይህን ጥብቅ መስፈርት ሲያስቀምጥ የተለያዩ ምክንያቶችን ታሳቢ በማድረግ ሲሆን ከዚህም ውስጥ አንዱ አንድ ተሽከርካሪ ከአንዱ ወደ ሌላ የሚተላለፍበትን ጥብቅ የምዝገባ እና የባለቤትነት ማረጋገጫ መስፈርት በማስቀመጥ የሦስተኛ ወገኖችን መብትና ጥቅም ለማስከበር እንደሆነ ይታመናል። ስለሆነም ለተያዘው ክርክር መነሻ የሆነው ተሽከርካሪ በግዥ ወል መሠረት ተላልፎልኛል በማለት ተጠሪ ክርክር ያቀረቡ ቢሆንም ባለሀብትነቱ ከላይ በተመለከተው አግባብ የተላለፈላቸው ስለመሆኑ ገልጸው አልተከራከሩም፤ ይልቁንም የተሽከርካሪው ስመ ሀብቱ በስር ተከላሽ ወ/ሮ ዳግማዊት ጌታቸው ስም ያለ ስለመሆኑ ግራ ቀኝ የተማመኑበት ፍሬ ነገር መሆኑን ለመገንዘብ ተችሏል። ተጠሪ ላቀረቡት የመቃወም አቤቱታ ምክንያት ያደረጉት የተሽከርካሪው ባለሀብት እኔ እንጂ የስር ተከላሽ አይደለም የሚል ከመሆኑ አንፃር የአመልካች የመቃወም አቤቱታ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 418 መሠረት ተቀባይነት ያለው መሆን አለመሆኑን አጣርቶ በመወሰን ረገድ መመርመር ያለበት ነጥብ፤ ከላይ ለመግለጽ እንደተሞከረው፤ በህግ አግባብ በተሽከርካሪው ላይ የባለቤትነት መብት ያገኙ መሆን አለመሆኑ እንጂ የግዥ ወሉን ህጋዊነት አለመሆኑንም መገንዘብ ያስፈልጋል።

በአጠቃላይ ተጠሪ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ተሽከርካሪ ገዢ ባለሀብት ሆኛለሁ በማለት የመቃወም አቤቱታ ያቀረቡ ቢሆንም ይህ የመቃወም አቤቱታቸው ተሽከርካሪውን በወሉ መሠረት ተረክበው እና ባለሀብትነትም በስማቸው መመዝገቡን በሚያሳይ ማስረጃ ባልተደገፈበት ሁኔታ የስር ፍርድ ቤቶች የአመልካችን ክርክር ከወሉ ህጋዊነት አንፃር ብቻ በመመርመር የቀረበውን የመቃወም አቤቱታ በመቀበል እግዱ ሊነሳ ይገባል በማለት የደረሱበት ድምዳሜ የተሽከርካሪ ባለንብረትነት መብት ከአንዱ ወደ ሌላ ሊተላለፍ የሚችልበትን ሁኔታ አስመልክቶ ከፍ ሲል በዝርዝር የተመለከቱትን ድንጋጌዎች ያገናዘበ ባለመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ ሁሉ ምክንያት ተከታዩ ተወስኗል።

ውሳኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 281065 በቀን 18/03/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 260954 በቀን 06/05/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ተሽረዋል።
2. ለክርክሩ መነሻ የሆነው ተሽከርካሪ ተከብሮ እንዲቆይ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ የነበረው ትዕዛዝ ሊነሳ አይገባም ተብሏል።
3. የሰበር አጣሪ ችሎት በቀን 14/05/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
4. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

አ/መ